

CAREI - SCURTĂ ISTORIE

Numele orașului "villa Karul" apare într-un document datat din 1320, dar întemeierea localității este anterioară acestei date. În 1335 "possessione Nogkorwl" apare într-un document în vecinătatea localităților Kaplonmonostura, Kozar, Bobald și Tubultheleke (ultimele 3 sunt localități dispărute).

În secolul al XIV-lea localitatea era o așezare mică, cu câteva străduțe, casele țăranilor fiind făcute din chirpici și acoperite cu trestie, în jurul domeniului familiei Károlyi și al domeniului Vaday (al cărui nume îl păstrează și azi străduța "Vaday-köz", str. Gh. Barițiu). Într-un document datat din anul 1389 sunt amintite 3 străzi din localitate: Berueucha (str. Berveni), Bobaducha (str. Bobald) și Wyucha (str. Nouă).

În anul 1346 familia Károlyi obține privilegiu regal pentru organizarea târgului săptămânal (în fiecare sâmbătă), iar în 1387 Sigismund de Luxemburg emite un privilegiu, prin care acordă dreptul organizării "târgului de țară" în localitatea Carei. În urma privilegiilor orașelul se dezvoltă, crește și numărul iobagilor. În anul 1410 localitatea era în întregime în proprietatea familiei Károlyi, proprietate confirmată în 1419 și de o danie regală. În documente localitatea este numită "oppido", iar în 1428 apare sub denumirea "Nagykároly" (Nogkorwl). Noi privilegii regale asigură ținerea târgurilor săptămânale și anuale. În anul 1482 Károlyi Lancz László construiește o casă de piatră, acolo unde astăzi se înalță castelul.

În secolele XVI-XVII pustiirea cuprinde localitatea și împrejurimile. Orașul și satele învecinate sunt atacate, jefuite, incendiate de către turci și Habsburgi. După 1688 luptele dintre curuți și lobonți au periclitat bunurile și viața oamenilor. Dintr-o scrisoare a lui Károlyi László din 1670 reiese că orașul a fost jefuit și incendiat de trupele lui Rákóczi György. În anul 1673 turcii din Oradea au asasinat 19 oameni, iar iobagii din Carei erau siliți să plătească anual 900 de forinți turcilor.

Orașul și împrejurimile au suferit cele mai mari pierderi în timpul răscoalei anti-habsburgice, condusă de Rákóczi Ferenc al II-lea. Între anii 1703-1705 baronul Károlyi Sándor a suferit o pagubă de 40000 forinți, iar iobagii, de 5049 forinți. În oraș mai locuiau 25 de gospodari. La 28 aprilie 1711, la Moftin, curuții depun armele în fața imperialilor, iar generalul Károlyi Sándor semnează tratatul de pace la Satu Mare.

În istoria orașului începe o nouă eră: colonizarea. În orașul abia locuit și în satele învecinate, unele pustii, contele Károlyi Sándor colonizează familii de șvabi. În 1712 sosesc în oraș primele familii, iar ultimele 45 ajung la Carei în anul 1774. Între anii 1712-1774 sunt așezate în oraș 466 de familii de șvabi (în mare parte mici meșteșugari), din Germania (din localitățile Heggbach, Weingarten și Messkirch), formând 2 cartiere în oraș: Cartierul șvabilor și Cartierul Meșteșugarilor.

Românii din așezarea Bobaldă populează 3 străzi, formând Cartierul Haiducilor (azi străzile Vasile Lucaciu, Haiducilor și Titulescu). În 1740 contele Károlyi Sándor colonizează evreii în apropierea castelului, unde se

formează Cartierul Evreilor (în anul 1847 sunt 1483 de evrei în oraș, majoritatea comercianți și meseriași).

La sfârșitul sec. al XVIII-lea în oraș existau următoarele cartiere: Cartierul Meseriașilor, al șvabilor, al Haiducilor, al Străzii-Mari, al Orașului-Nou, al Evreilor și al Țiganilor, având magistraturi aparte pe cartiere (judele, notarul și un funcționar), iar țiganii aveau un voievod. Tot în secolul al XVIII-lea sunt amintiți și nobilii curiali, cum erau familiile Vaday și Tömpe, care aveau proprietăți în oraș. Familiile Csiszár, Fekete, Jasztrabszky, Irinyi, Luby, Mede, Szaploncai și Suhányi, erau nobili inscripționali, aflându-se sub jurisdicție nobiliară.

Deși orașul avea un caracter agricol (marea majoritate erau iobagi și jeleri), se dezvoltă comerțul și meșteșugurile. În anul 1784 în oraș există 370 de meseriași, practicând 54 de meserii și uniți în bresle meșteșugărești.

În anul 1727 își începe activitatea gimnaziul piariștilor (primul director fiind Bentsik Gábor, iar ultimul - în anul 1948 - Kovács Béla). În 1754 contele Károlyi Ferenc înființează în oraș prima tipografie a comitatului Sătmar, iar în anul 1765 se deschide prima farmacie a orașului (farmacia Jelínek).

Dintre evenimentele secolului al XVIII-lea consemnăm arderea pe rug, la Carei, a ultimelor vrăjitoare. În anul 1730 Tóth Borka din localitatea Sarollyán a fost condamnată la moarte și arsă pe rug la Carei, iar în anul 1745 vrăjitoarele Rekettye Pila și Varga Anna din comuna Császló, au fost interogate și supuse la chinuri groaznice, condamnate la moarte și arse pe rug în oraș.

În secolul al XIX-lea se continuă dezvoltarea și urbanizarea orașului. După revoluția din 1848 orașul primește statut organizat, care intră în vigoare în anul 1876, când Hegedűs József devine cel dintâi primar al orașului. Sigiliul și stema orașului datează din 1848, reîntărite în 1902 și 1907 de împăratul Ferenc József.

În anii 1920 se constituie în oraș noi cartiere: cartierul Petrești, Tireamului, Căplenilor, se populează cătunul Galambos, Tisztviselő-telep (str. Nicolae Iorga) cu locuințele funcționarilor din oraș.

Până în secolul al XVI-lea populația orașului a fost maghiară, dar tabloul etnic se va schimba în urma colonizărilor și a mișcării populației. Astfel, în anul 1779 în domeniul "Károly Mező Város" al contelui Károlyi Antal, compoziția etnică a populației se prezintă astfel: "Natio maghiar, rus, român, evrei, șvab, german. Gospodari cu locuință proprie 939, în cartierul Haiducilor 72, tot acolo jelerii 20, evreii au 32 de case. Suma 1063".

Numărul locuitorilor în ultimele două secole se prezintă astfel: în anul 1789 -7823 locuitori, 1820 -11055, 1830 -11284, 1870 -12754, 1880 -12523, 1890 -13475, 1900 -15382, 1910 -16078, 1930 -16042, 1956 -16780, 1966 -19042, 1971 -21061, 1992 – 26372, 2002 – 23182 iar în anul 2011 orașul avea 21112 locuitori.

Numele orașului s-a format din nume de persoane (în 1262 într-un document, Karul apare ca nume de persoană), originea căruia trebuie căutată în numele păsării "karul-karvaly", termen preluat din limba veche turcească. Pasărea care figurează și în stema familiei Károlyi a fost probabil totemul familiei.